

Marzena Szczepańska

Inspektor Wydziału Inwestycji Urzędu Miasta Lublin
Doktorant II roku studiów doktoranckich na Wydziale Prawa
i Administracji UMCS w Lublinie

PODSTAWY PRAWNE WSPÓŁPRACY PAŃSTW CZŁONKOWSKICH UNII EUROPEJSKIEJ W SPRAWACH KARNYCH

Część V – Charakter prawny wydania na podstawie europejskiego nakazu aresztowania

1. Definicja i istota europejskiego nakazu aresztowania

Zgodnie z legalną definicją zawartą w art. 1 ust. 1 Decyzji Ramowej, europejski nakaz aresztowania (ENA) jest to „decyzja sądowa wydawana przez państwo członkowskie w celu aresztowania i przekazania przez inne państwo członkowskie żądanej osoby, celem przeprowadzenia postępowania karnego lub wykonania wyroku lub postanowienia o tymczasowym aresztowaniu lub decyzji o zastosowaniu środka zabezpieczającego polegającego na pozbawieniu wolności (*detention order*)”.²⁹ Założenie dotyczące ENA opiera się zatem na automatycznym uznawaniu wniosków wystawionych przez organy sądowe i realizacji tych wniosków na terytorium całej Unii Europejskiej, co w znacznym stopniu przyczynia się do skrócenia czasu rozpatrywania przedmiotowych wniosków i skrócenia oraz usprawnienia procedur ekstradycyjnych.³⁰

Memorandum wyjaśniające do Decyzji Ramowej stwierdza, że w przypadku

współpracy w sprawach karnych pomiędzy państwami członkowskimi, *ipso facto* następuje uznawanie wniosków o wydanie i aresztu w celu wydania osoby, wystosowanych przez organy sądowe danego państwa UE - państwa wnioskującego, jeśli zostaną spełnione minimalne formalności przewidziane przez przepisy Decyzji o ENA.³¹ Nowatorskie rozwiązania przyjęte w ENA przejawiają się zatem po pierwsze w odstąpieniu państw członkowskich UE od międzynarodowej praktyki wydawania aktu zawierającego oficjalne uzasadnienie wniosku o wydanie, które w wątpliwych sytuacjach pozwala na należyte odczytanie woli ustawodawcy³², a także w co najmniej dualistycznej,³³ czy też wyłącznie dualistycznej istocie³⁴ ENA jako wniosku o wydanie.³⁵ Podwójna natura przejawia się w tym, iż do tej pory nakaz aresztowania był instytucją o ściśle wewnętrznym charakterze, natomiast z chwilą wejścia w życie Decyzji Ramowej

³¹ Eksplanatory Memorandum..., s. 2

³² M. Żurek, *Bezgraniczna sprawiedliwość. O europejskim nakazie aresztowania*, Rzeczpospolita z 21.08.2002r. Nr 194

³³ W opinii M. Żurka, w: *Bezgraniczna sprawiedliwość. O europejskim nakazie aresztowania*, Rzeczpospolita z 21.08.2002r. Nr 194, natura ENA jest wyłącznie dualistyczna.

³⁴ W opinii A. Górskiego i A. Sakowicza, *Europejski Nakaz Aresztowania. Między skutecznością ścigania, a gwarancyjną funkcją praw człowieka*, Przegląd Policyjny 2002, nr 3/4, natura ENA jest co najmniej dualistyczna.

³⁵ A. Górski, A. Sakowicz, *Europejski Nakaz Aresztowania. Między skutecznością ścigania, a gwarancyjną funkcją praw człowieka*, Przegląd Policyjny 2002, nr 3/4, str. 54.

²⁹ Patrz Decyzja Ramowa o Europejskim Nakazie Aresztowania i procedurach przekazania między państwami członkowskimi, O.J./Dz. Urz. WE 2002 L 190/1 *European Arrest Warrant and the surrender procedures between the Member States* (2002/584 JHA), s. 2.

³⁰ Raport Unii Europejskiej na temat stanu przestępczości zorganizowanej za 2003 rok, raport pod tytułem: *Współpraca europejska w dziedzinie walki z przestępczością zorganizowaną*, strona internetowa: <http://www.republika.pl/przestepczoscorganizowana/europa.htm>

stał się także wnioskiem o wydanie (dawniej ekstradycja) i wnioskiem o przekazanie ścigania.

ENA nie jest nowym instrumentem ekstradycyjnym, ani też formą ekstradycji, lecz stanowi nową formę prawnokarną. Zgodnie ze stwierdzeniem zawartym w punktach 1 i 5 memorandum Decyzji Ramowej, dotychczasowe instrumenty międzynarodowej współpracy w postaci procedur ekstradycyjnych, zostały zastąpione przekazaniem (*surrender*). Zastosowanie tego rozwiązania stało się możliwe poprzez oparcie instytucji ENA na zasadzie wzajemnego uznawania orzeczeń sądowych oraz zaufania pomiędzy państwami członkowskimi UE. Zacieśnienie współpracy gospodarczej i politycznej, zbliżone zasady kulturowe oraz systemy prawne (z uwzględnieniem różnic zachodzących pomiędzy systemem prawa stanowionego a *comon law*) pozwalają na przyjęcie założenia, że wprowadzony Europejskim Nakazem Aresztowania system, ujednotoczy regulacje w tym zakresie na obszarze UE, skutecznie zastąpi zbyt powolny, długotrwały i mało efektywny system ekstradycyjny oraz wyłączy z procesu decyzyjnego organy pozasądowe.³⁶

Pojęcie *European Warrant for Arrest* tłumaczone na polski język jako „europejski nakaz aresztowania”,³⁷ powinno w zasadzie występować pod nazwą „europejski nakaz aresztowania (wydania)”, a to z tego względu, iż decyzja w jego sprawie ma mieć dwojakie znaczenie. Po pierwsze, ma stanowić podstawę pozbawienia wolności, natomiast po drugie, ma być podstawą wydania w drodze ekstradycji. Zatem „*arrest warrant*”, będąc odpowiednikiem nakazu zatrzymania, w kontekście wydania oznaczać może „areszt ekstradycyjny”, co odróżnia go od typowego środka zapobiegawczego, jakim jest tymczasowe areszto-

wanie. Jednakże oddając możliwie najwiernej nazwę, a przede wszystkim sens i istotę przedmiotowej instytucji, pojęcie *European Warrant for Arrest* należałoby tłumaczyć jako „europejski nakaz aresztu ekstradycyjnego (wydania)”.³⁸

2. Zakres przedmiotowy ENA

2.1. Katalog przestępstw objętych zakresem stosowania ENA

Zgodnie z art. 2 ust. 1 Decyzji Ramowej, ENA może zostać wydany w przypadku popełnienia czynów karalnych, zagrożonych według prawa państwa członkowskiego wydającego nakaz, karą pozbawienia wolności lub środkiem zabezpieczającym polegającym na pozbawieniu wolności z górną granicą co najmniej 12 miesięcy, bądź w związku z już orzeczoną karą lub wydaną decyzją o zastosowaniu środka zapobiegawczego polegającego na pozbawieniu wolności na okres co najmniej 4 miesięcy.

Konkretyzacja zakresu przedmiotowego ENA, dokonana została w art. 2 ust. 2 Decyzji Ramowej, zgodnie z którym przestępstwa zagrożone według prawa państwa członkowskiego wydającego nakaz, karą pozbawienia wolności lub środkiem zabezpieczającym polegającym na pozbawieniu wolności o wymiarze co najmniej 3 lat, stanowią podstawę do automatycznego przekazania na mocy ENA osób podejrzanych o popełnienie tych przestępstw, bez dokonywania weryfikacji pod kątem podwójnej karalności odpowiedzialności karnej za popełniony czyn.³⁹ Do katalogu przestępstw podlegających ściganiu na mocy ENA należą:

- udział w organizacjach przestępczych,
- terroryzm,

³⁶ H. Maroń, Integracja Europejska a Prawo Karne, s. 101-102.

³⁷ M. Żurek, O europejskim nakazie aresztowania. Bezgraniczna sprawiedliwość, Rzeczpospolita z dnia 21.08.2002r. oraz A. Górski, A. Sakowicz, Europejski Nakaz Aresztowania. Między skutecznością ścigania a gwarancyjną funkcją praw człowieka, Przegląd Policjny 2002, nr 3/4, str. 51-70.

³⁸ M. Płachta, Europejski nakaz aresztowania (wydania): kłopotliwa „rewolucja” w ekstradycji, Studia Europejskie 2002 Nr 3, tom 23, s. 54.

³⁹ O. Kedzierska, Europejski Nakaz Aresztowania jako alternatywa dla ekstradycji w państwach Unii Europejskiej, w: Unia Europejska – wyzwanie dla polskiej Policji pod red. W. Pływaczewski, G. Kedzierska, P. Bogdalski, Szczytno 2003, s. 328-338.

- handel ludźmi,
- seksualne wykorzystywanie dzieci i pornografia dziecięca,
- nielegalny handel środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi,
- nielegalny handel bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi,
- korupcja,
- nadużycia finansowe, w tym mające negatywny wpływ na interesy finansowe Wspólnot Europejskich w rozumieniu Konwencji z dnia 26 lipca 1995r. w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich,
- pranie wpływów pieniężnych z przestępczości,
- fałszowanie walut, w tym waluty euro,
- przestępczość komputerowa,
- przestępczość w dziedzinie ochrony środowiska, w tym nielegalny handel zagrożonymi gatunkami zwierząt i roślin oraz ich odmianami,
- ułatwianie bezprawnego wjazdu i stałego przebywania,
- zabójstwo, ciężkie uszkodzenie ciała,
- nielegalny handel organami i tkankami ludzkimi,
- porwanie, bezprawne przetrzymywanie i branie zakładników,
- rasizm i ksenofobia,
- kradzież zorganizowana lub rozbój z bronią w rękę,
- nielegalny handel przedmiotami kultury, w tym antykami i dziełami sztuki,
- oszustwo,
- ściąganie haraczy i wymuszanie,
- podrabianie towarów i piractwo,
- fałszowanie dokumentów urzędowych i handel nimi,
- fałszowanie środków płatniczych,
- nielegalny handel substancjami hormonalnymi i innymi środkami pobudzającymi wzrost,
- nielegalny handel materiałami jądrowymi lub radioaktywnymi,
- handel kradzionymi pojazdami,
- gwałt,
- podpalenie,
- przestępstwa podlegające jurysdykcji Międzynarodowego Trybunału Karnego,

- bezprawne zajęcie samolotu/statku,
- sabotaż.⁴⁰

Powyższy katalog jest otwarty, co oznacza, że ma mocy postanowień Decyzji Ramowej, Rada może w każdej chwili, gdy uzna to za konieczne, po uprzedniej konsultacji z Parlamentem Europejskim oraz na warunkach ustanowionych w art. 39 ust. 1 Traktatu o Unii Europejskiej, podjąć decyzję w drodze jednomyślnego głosowania, o dodaniu do przedstawionego wyżej katalogu innych rodzajów przestępstw. Na podstawie art. 34 ust. 3 Komisja przedstawia Radzie stosowne sprawozdanie, na bazie którego Rada przeprowadza badania, czy wykaz przestępstw podlegających ściganiu na mocy ENA, należy poszerzyć bądź zmienić.

W przypadku przestępstw innych niż określone powyżej, przekazanie następuje pod warunkiem, że czyny, za które wydaje się ENA, stanowią przestępstwo w rozumieniu prawa wykonującego nakaz państwa członkowskiego, niezależnie od składowych elementów naruszeń prawa karnego lub ich opisu.⁴¹

Większość przestępstw wymienionych w art. 2 Decyzji Ramowej posiada swoje odpowiedniki w ustawodawstwie wewnętrznym państw członkowskich, jednakże niektóre z tych przestępstw mogą budzić duże wątpliwości. Może bowiem wystąpić sytuacja, w której np. przestępstwo rasizmu i ksenofobii, stanie się podstawą do wydania osoby czy też osób, które w ekstradycyjnym klasycznym systemie międzynarodowej współpracy w sprawach karnych chronione byłyby przeszkodami przestępstwa o charakterze politycznym, którą to przeszkodę zniosła Decyzja Ramowa w sprawie Europejskiego Nakazu Aresztowania z uwagi na możliwość potencjalnej

⁴⁰ Art. 2 ust. 2 Decyzji Ramowej, O.J./Dz. Urz. WE 2002 L 190/1 European Arrest Warrant and the surrender procedures between the Member States (2002/584 JHA).

⁴¹ Art. 2 ust. 3 i 4 powyższej Decyzji Ramowej.

ochrony sprawców ataków terrorystycznych.⁴²

2.2. Obligatoryjna odmowa zastosowania ENA

Pomimo tego, że art. 1 Decyzji Ramowej stanowi, że państwo członkowskie Unii Europejskiej wykona każdy prawidłowo wystawiony ENA, co stanowi konsekwencję zasady wzajemnego uznawania orzeczeń sądowych, to jednak w Decyzji umieszczone zostały także pewne zastrzeżenia znacznie łagodzące kategorię sformułowanie wyrażonej *expressis verbis* normy prawnej. Zastrzeżenia te umieszczone zostały w art. 3 Decyzji Ramowej⁴³, który stanowi, że:

„Właściwy sądowy organ Państwa Członkowskiego wykonującego europejski nakaz aresztowania (zwany dalej "wykonującym nakaz organem sądowym") odmawia wykonania europejskiego nakazu aresztowania w następujących przypadkach:

- 1) jeśli przestępstwo będące podstawą nakazu aresztowania jest objęte amnestią w wykonującym nakaz Państwie Członkowskim, w przypadku gdy przestępstwo to podlega jurysdykcji państwa z mocy jego prawa karnego;
- 2) jeśli wykonujący nakaz organ sądowy zostaje poinformowany, że w stosunku do osoby, której dotyczy wniosek, zapadło w związku z popełnieniem tych samych czynów prawomocne orzeczenie w Państwie Członkowskim, z zastrzeżeniem, że jeśli została orzeczona kara, to została ona wykonana lub jest

⁴² A. Górski, A. Sakowicz, Europejski Nakaz Aresztowania: nowy instrument współpracy w sprawach karnych w Unii Europejskiej. Zarys problematyki, Zagadnienia prawnokarna integracji europejskiej. Traktatowy chaos czy ład prawny w: Wymiar sprawiedliwości Unii Europejskiej. Wybrane zagadnienia., pod red. M. Perkowskiego, s. 343.

⁴³ A. Górski, A. Sakowicz, Europejski Nakaz Aresztowania: nowy instrument współpracy w sprawach karnych w Unii Europejskiej. Zarys problematyki, Zagadnienia prawnokarna integracji europejskiej. Traktatowy chaos czy ład prawny w: Wymiar sprawiedliwości Unii Europejskiej. Wybrane zagadnienia., pod red. M. Perkowskiego, s. 340.

wykonywana, lub też nie może być dłużej wykonywana w świetle prawa Państwa Członkowskiego, w którym nastąpiło skazanie;

- 3) jeśli w świetle prawa państwa wykonującego nakaz osoba podlegająca europejskiemu nakazowi aresztowania z uwagi na jej wiek nie może być pociągnięta do odpowiedzialności karnej za czyny, stanowiące podstawę wydania nakazu aresztowania.”⁴⁴

Wskazane powyżej obligatoryjne przesłanki odmowy wykonania ENA zasadniczo świadczą o poszanowaniu dla decyzji organów sądowych i tym samym zasady *ne bis in idem* pod wskazanymi w punkcie 2 warunkami, bądź o poszanowaniu ustawodawstwa państwowego w zakresie amnestii.

W przypadku pierwszej przesłanki można stwierdzić, że amnestia jest wszakże tradycyjną już przeszkodą ekstradycyjną, jednakże wzbudzającą szereg kontrowersji.

Z kolei druga przesłanka stanowi ucieleśnienie fundamentalnej w krajowych porządkach prawnych, a ograniczanej lub nawet pomijanej w międzynarodowych stosunkach, zasady *ne bis in idem*. Działanie takie związane jest często z powoływaniem się przez państwa członkowskie na własną suwerenność, która w tym przypadku oznacza możliwość podejmowania decyzji własnych dotyczących ścigania i skazania, zaliczającej wykonaną w innym państwie członkowskim karę na poczet kary wymierzonej w ponownie zapadłym wyroku. Ponadto stanowi obronę przed *sham trials*, procesami sądowymi prowadzonymi na pokaz, których celem nie jest rozstrzygnięcie o winie,⁴⁵ lecz uchronienie sprawcy

⁴⁴ Art. 3 Decyzji Ramowej, O.J./Dz. Urz. WE 2002 L 190/1 European Arrest Warrant and the surrender procedures between the Member States (2002/584 JHA).

⁴⁵ Przykładem takiego niedoszłego sham trial może być sprawa Lockerbie, gdzie Libia, po otrzymaniu od Stanów Zjednoczonych wniosku o ekstradycję dwóch Libijczyków, domniemyanych terrorystów, powołując się na konstytucyjny zakaz ekstradycji własnych obywateli, w myśl zasady aut Dederce aut iudicare, zażądała od wnioskodawcy przekazania wszystkich dowodów w celu przeprowadzenia po-

przed poniesieniem odpowiedzialności karnej.⁴⁶ Natomiast w przypadku trzeciej przesłanki powstają pewne wątpliwości z uwagi na duży stopień ogólności sformułowania dotyczącego wieku potencjalnie przekazywanej osoby. Nie wiadomo bowiem czy jest ona za stara, czy też za młoda, by być podmiotem uczestniczącym w prowadzonym procesie przekazania. Niemożność uczestniczenia w postępowaniu z powodu wieku (może to mieć miejsce w przypadku osób starszych, niedołączyłych, czy chorych – w rachubę wchodzi wówczas klauzula humanitarna), znacznie różni się od niemożności popełnienia przestępstwa z powodu swojego wieku (to z kolei może mieć miejsce w przypadku nieosiągnięcia przez sprawcę czynu wieku warunkującego odpowiedzialność karną). Wydaje się jednak, że twórcom Decyzji Ramowej chodziło w tym przypadku głównie o warunek nieosiągnięcia dolnej granicy wieku, jako przesłanki stanowiącej podstawę odmowy zastosowania nakazu aresztowania.⁴⁷ Jednakże w złożonych 10 grudnia 2001 r. propozycjach Komisji wyraźnie zaznaczono, że chodzi w tym przypadku o wiek podeszły. Klauzula ta nazwana została „klauzulą Pinocheta”.⁴⁸ Przepis zawarty w art. 4 ust. 3 wzbudza wiele kontrowersji przede wszystkim dlatego, że niejasne jest, czy odmowa wykonania ENA może nastąpić tylko wówczas, gdy w krajowym systemie prawnym państwa wykonującego istnieje podobny zakaz, czy też wówczas, gdy uzna, że wy-

stępowania karnego na własnym terytorium. Jednakże Stany Zjednoczone odmówiły przewidując proces fasadowy, co z kolei spowodowało umorzenie śledztwa prowadzonego przez Libię z braku dowodów.

⁴⁶ H. Maroń, Integracja Europejska a Prawo Karne, s. 105-104.

⁴⁷ A. Górski, A. Sakowicz, Komentarz do Decyzji Ramowej w sprawie Europejskiego Nakazu Aresztowania, w: Prawo Wspólnot Europejskich a prawo polskie, tom 6, Dokumenty karne, część II, Wybór tekstów z komentarzami, pod red. E. Zielińskiej, s. 289-290.

⁴⁸ Nazwa pochodzi od osiemdziesięcioletniego senatora i byłego prezydenta Chile, o ekstradycję którego wystąpiła Hiszpania, a której wniosek spotkał się z odmową Wielkiej Brytanii właśnie z uwagi na wiek i stan zdrowia Pinocheta.

danie jest niedozwolone z powodów humanitarnych. Jeśli tak, to z kolei niejasne jest, kto i kiedy dokonuje oceny, czy jest to sądowy organ rozstrzygający o wydaniu, czy ocenia na wniosek, czy z urzędu, czy od jego decyzji przysługuje środek odwoławczy, czy też nie, komu on przysługuje i do kogo. Jak zatem widać jest to przeszkoda niejednoznaczna i dalece ocenna, a mimo to obligatoryjna dla wszystkich państw członkowskich.

Kolejna obligatoryjna przesłanka odmowy wydania, obok tych z art. 3, umieszczona została także w punkcie 13 memorandum Decyzji Ramowej. Zgodnie z jego treścią nikt nie może zostać usunięty, wydany, bądź ekstradowany do takiego państwa, w którym występuje poważne ryzyko, iż zostanie on tam skazany na karę śmierci, bądź też poddany torturom czy innemu nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karze. Umieszczenie tej typowej przeszkody ekstradycyjnej w preambule Decyzji, stanowi podkreślenie jej fundamentalnego znaczenia, w szczególności dla ochrony praw człowieka i choć przeszkoda ta nie została nazwana bezpośrednio wydaniem, to jednak w odpowiednich okolicznościach, może stanowić podstawę odmowy państwa członkowskiego wykonania nakazu wydania.⁴⁹

2.3. Fakultatywna odmowa zastosowania ENA

Obok wspomnianych powyżej obligatoryjnych przesłanek odmowy stosowania ENA, w art. 4 Decyzji Ramowej, umieszczone zostały także przesłanki fakultatywne dające państwu członkowskiemu możliwość odmowy wykonania ENA,⁵⁰ między innymi w przypadku wystąpienia *lis pendens*,⁵¹ *ne bis in idem*,⁵² immunitetu oraz

⁴⁹ H. Maroń, Integracja Europejska a Prawo Karne, s. 106.

⁵⁰ O. Kędzierska, Europejski Nakaz Aresztowania jako alternatywa dla ekstradycji w państwach Unii Europejskiej, w: Unia Europejska – wyzwanie dla polskiej Policji pod red. W. Pływaczewski, G. Kędzierska, P. Bogdalski, Szczytno 2003, s. 328-338.

⁵¹ Gdy postępowanie toczy się w państwie wykonującym ENA.

zasady terytorialności.⁵³ Mianowicie, zgodnie z postanowieniami zawartymi w tym artykule organ sądowy wykonujący nakaz może odmówić wykonania ENA:

- 1) jeżeli w jednym z przypadków wskazanych w ust. 4 art. 2, czyn stanowiący podstawę wydania nakazu europejskiego, w świetle prawa państwa członkowskiego wykonującego nakaz nie stanowi przestępstwa. Jednakże w przypadku przestępstw związanych z opłatami, podatkami, czy należnościami celnymi oraz wymianą obcych walut, nie można odmówić wykonania ENA na tej podstawie, że prawo państwa wykonującego nakaz nie nakłada tego samego rodzaju cła lub podatku, czy też w odniesieniu do opłat, podatków czy należności celnych oraz wymiany walut, nie zawiera takiego samego rodzaju zasad jak prawo państwa członkowskiego wydającego nakaz;
- 2) w przypadku, gdy podlegająca nakazowi europejskiemu nakazowi osoba, w państwie członkowskim wykonującym nakaz jest ścigana za ten sam czyn, który jest podstawą wydania ENA;
- 3) w przypadku, gdy organy sądowe państwa wykonującego nakaz zdecydują, iż nie będą ścigać za przestępstwo stanowiące podstawę wydania ENA, albo postanowią wstrzymać postępowanie sądowe, bądź w przypadku, gdy w stosunku do osoby objętej wnioskiem, w odniesieniu do tych samych czynów, w państwie członkowskim zapadło prawomocne orzeczenie, co chroni tę osobę przed prowadzeniem dalszego postępowania sądowego;

⁵² Zasada *ne bis in idem* w ramach regulacji europejskich została uwzględniona już w postanowieniach Układu z Schengen, który następnie stał się częścią ustawodawstwa europejskiego. Wynika z niej, że żadna osoba nie może być ponownie ścigana i skazana za popełnienie tego samego czynu. Doniosłość tej zasady została mocno podkreślona przez uznanie jej za fundamentalne prawo systemu współpracy w sprawach karnych Unii Europejskiej

⁵³ ENA dotyczy przestępstw popełnionych na terytorium państwa wykonującego lub w miejscu uznanym za jego terytorium.

- 4) w sytuacji, gdy zgodnie z prawem państwa członkowskiego wykonującego nakaz ściganie karne, bądź ukaranie osoby objętej wnioskiem jest zakazane, oraz gdy na podstawie prawa karnego państwa członkowskiego, czyny podlegają jego jurysdykcji;
- 5) jeżeli organ sądowy wykonujący nakaz zostaje powiadomiony, iż w stosunku do osoby objętej wnioskiem, odnośnie tych samych czynów, w państwie trzecim zapadło prawomocne orzeczenie, z zastrzeżeniem, że jeżeli orzeczono karę, to została ona już wykonana lub jest wykonywana aktualnie, albo też, zgodnie z prawem państwa skazania, kara ta nie może być dłużej wykonywana;
- 6) jeśli ENA został wydany w celu wykonania kary pozbawienia wolności lub środka zabezpieczającego, a osoba objęta wnioskiem jest obywatelem państwa członkowskiego wykonującego nakaz lub w państwie tym stale przebywa, a państwo to zobowiązuje się wykonać orzeczoną karę lub środek zabezpieczający zgodnie z jego wewnętrznym prawem;
- 7) w przypadku, gdy ENA odnosi się do tych przestępstw, które:
 - a) w świetle wewnętrznego prawa państwa członkowskiego wykonującego nakaz, są traktowane jako w całości lub w części popełnione na terytorium państwa członkowskiego wykonującego nakaz, bądź w miejscu traktowanym jako jego terytorium;
 - b) popełnione są poza terytorium państwa członkowskiego, wydającego nakaz, a prawo państwa wykonującego nakaz nie dopuszcza ścigania przestępstw tego rodzaju w przypadku, gdy zostają popełnione poza jego terytorium.⁵⁴

Jeżeli chodzi o pierwszą przesłankę, wprowadzenie jej przez Decyzję Ramową

⁵⁴ Art. 4 Decyzji Ramowej, O.J./Dz. Urz. WE 2002 L 190/1 European Arrest Warrant and the surrender procedures between the Member States (2002/584 JHA).

spowodowało całkowite obalenie dotychczasowej przeszkody w wydaniu występującej na obszarze Unii Europejskiej, w postaci (*fiscal offence*), czyli skarbowego charakteru przestępstwa. Do chwili wprowadzenia w życie Decyzji Ramowej przeszkoda ta należała do kanonu zasad międzynarodowej współpracy państw europejskich w zwalczaniu przestępczości. Stąd można stwierdzić, iż takie rozwiązanie, niewystępujące dotychczas w żadnym innym europejskim akcie prawnym dotyczącym współpracy, jest rozwiązaniem pionierskim i niezwykle istotnym. Ponadto można zauważyć, iż Decyzja nie wspomina o innej klasycznej przeszkodzie międzynarodowego prawa karnego, a mianowicie o przeszkodzie wojskowego charakteru przestępstwa, co należy odczytywać jako jej zniesienie.⁵⁵

Druga przesłanka odnosi się do wspomnianej na wstępie zasady *lis pendent* – zawisłości sporu. Stanowi ona przejaw zasady ekonomiki procesowej nie przecząc jednocześnie zasadzie wzajemnego zaufania i dotyczy sytuacji, gdy postępowanie toczy się w państwie wykonującym ENA.

Trzecia wskazana w art. 4 przesłanka jest zwykłą negatywną przesłanką procesową zatem w odniesieniu do wskazanych w art. 2 pkt 2 Decyzji Ramowej czynów, nie wszczyna się postępowania w stosunku do czynu, który nie stanowi czynu przestępczego według prawa państwa wykonującego ENA, bądź w sprawie tego czynu postępowanie umorzono lub zapadł prawomocny wyrok. Zdaniem A. Górskiego i A. Sakowicza przesłanka ta jest zupełnie nieistotna z punktu widzenia współpracy państw w zakresie zwalczania przestępczości, a przez to nie powinna odgrywać znaczącej roli w postępowaniu w sprawie wykonania ENA.⁵⁶ Jednakże istotne znaczenie ma w tym przypadku odniesienie się oma-

wianej przesłanki do zasady *ne bis in idem*, jako fakultatywnej przesłanki odmowy zastosowania ENA. Prawomocne osądzenie czynu przestępczego w państwie mającym wykonać nakaz, bądź w każdym innym państwie członkowskim, oraz podjęcie działań mających na celu wykonanie wydanego orzeczenia, a zatem *ne bis in idem*, stanowi obligatoryjną przesłankę odmowy wykonania ENA, jeśli państwo wykonujące posiada stosowne informacje w tym zakresie.⁵⁷ Jednak mogą tu wystąpić problemy w szybkiej i niezawodnej wymianie informacji przez sądowe systemy informacyjne. Zatem przy braku stosownych informacji i jednocześnie braku obowiązku ich zasięgnięcia (gdyż nie wynika on jednoznacznie z Decyzji Ramowej) obligatoryjność tej przesłanki przestaje być tak oczywista, a bardziej realna staje się jej fakultatywność.

Zasada *ne bis in idem* znajduje także odzwierciedlenie w piątej przesłance art. 4, mianowicie w przypadku prawomocnego osądzenia w państwie trzecim, jednakże pod warunkiem, że orzeczona kara została już wykonana lub jest aktualnie wykonywana, albo też zgodnie z prawem kraju skazania z jakichś względów nie może być dłużej wykonywana, sąd mający wydać nakaz aresztowania w wykonaniu ENA może go odmówić.⁵⁸

Czwarta przesłanka art. 4 odnosi się do instytucji immunitetu. Jeżeli bowiem wniosek w sprawie wydania dotyczy osoby, w stosunku do której postępowanie karne jest ustawowo zakazane zgodnie z prawem państwa wydania, a w stosunku do osób nieposiadających immunitetu może być prowadzone, wówczas sąd może odmówić zastosowania ENA.⁵⁹

⁵⁵ A. Górski, A. Sakowicz, Komentarz do Decyzji Ramowej w sprawie Europejskiego Nakazu Aresztowania, w: Prawo Wspólnot Europejskich a prawo polskie, tom 6, Dokumenty karne, część II, Wybór tekstów z komentarzami, pod red. E. Zielińskiej, s. 291-292.

⁵⁶ Tamże, s. 292

⁵⁷ Art. 4 pkt 2 Decyzji Ramowej, O.J./Dz. Urz. WE 2002 L 190/1 European Arrest Warrant and the surrender procedures between the Member States (2002/584 JHA).

⁵⁸ A. Górski, A. Sakowicz, Komentarz do Decyzji Ramowej w sprawie Europejskiego Nakazu Aresztowania, w: Prawo op. cit., s. 293.

⁵⁹ A. Górski, A. Sakowicz, Europejski Nakaz Aresztowania: nowy instrument współpracy w sprawach karnych w Unii Europejskiej. Zarys problematyki, Zagadnienia prawnokarna integracji europejskiej.

Szóstą przesłanką fakultatywnej odmowy jest przeszkoda obywatelstwa i domicylu. Decyzja Ramowa dopuszcza tu możliwość odmowy wykonania ENA, gdy został on wydany w stosunku do osoby będącej obywatelem wykonującego nakaz państwa członkowskiego lub w tym państwie stale przebywa, jeśli państwo to dobrowolnie zobowiąże się wykonać karę pozbawienia wolności lub środek zabezpieczający polegający na pozbawieniu wolności, zgodnie z jego prawem krajowym. Jest to w zasadzie jedyne postanowienie, w którym wprost zostało sformułowane przekazanie obywatela. Obywatelstwo bowiem, może stanowić poważną przesłankę odmowy wykonania ENA, lecz tylko w kontekście wykonania kary pozbawienia wolności lub środka zabezpieczającego, i o tym mówi art. 4 pkt 6, natomiast w innych sytuacjach, między innymi przekazania celem dalszego prowadzenia postępowania w innym państwie, Decyzja Ramowa w kwestii obywatelstwa milczy. Dlatego też obywatelstwo, jako przesłanka fakultatywnej odmowy, przestaje mieć istotne znaczenie, gdyż odmowa wydania obywatela może nastąpić tylko wówczas, gdy pozwalają na to inne określone w Decyzji przesłanki.⁶⁰ Ponadto należy zauważyć, iż wskazane tu obywatelstwo i fakultatywny charakter odmowy wykonania ENA wobec własnego obywatela, jest ukłonem wobec zasady wzajemnego uznawania sądowych orzeczeń oraz podkreśleniem zasady wzajemnego zaufania pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej, gdyż w wielu konstytucjach tych państw, zakaz wydawania własnych obywateli podniesiony jest do rangi konstytucyjnej zasady⁶¹ i zniesienie go wymagało

Traktatowy chaos czy ład prawny w: Wymiar sprawiedliwości Unii Europejskiej. Wybrane zagadnienia., pod red. M. Perkowskiego, s. 342.

⁶⁰ A. Górski, A. Sakowicz, Komentarz do Decyzji Ramowej w sprawie Europejskiego Nakazu Aresztowania, w: Prawo... op. cit., s. 294-295.

⁶¹ W Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zasada ta zawarta jest w art. 55 obecnie znowelizowanym właśnie dla potrzeb wykonywania ENA.

w wielu przypadkach zmiany ustawy zasadniczej.⁶²

Ostatnią, siódmą fakultatywną przesłanką odmowy wydania na podstawie ENA jest zasada terytorialności oraz pokrewna do niej zasada bandery. Odnosi się ona do możliwości odmowy wykonania ENA przez sąd państwa wydania w przypadku przestępstw popełnionych na jego terytorium (zasada terytorialności), bądź w miejscu uważanym za jego terytorium (zasada bandery), a także w przypadku, gdy ustawodawstwo tego państwa nie zezwala na ściganie przestępstw popełnionych poza jego terytorium. Taka regulacja umożliwia stworzenie lepszych warunków do osądzenia sprawcy czynu w państwie, którego terytorium jest miejscem popełnienia przestępstwa.⁶³

Podobnie jak w przypadku przesłanek obligatoryjnych, także i tutaj fakultatywną przesłankę odmowy wykonania ENA, obok art. 4, można znaleźć także w memorandum Decyzji Ramowej w punkcie 12. Znajduje się tam odniesienie do praw człowieka i do antydyskryminacyjnej klauzuli. Zgodnie z treścią tego punktu: „...Żadnego z przepisów niniejszej decyzji ramowej nie należy interpretować jako zakazującego odmowy przekazania osoby, w odniesieniu do której europejski nakaz aresztowania został wydany, kiedy istnieją, oparte o obiektywne przesłanki, podstawy do przypuszczania, że wymieniony nakaz aresztowania został wydany w celu ścigania lub ukarania osoby ze względu na jej płeć, rasę, religię, pochodzenie etniczne, obywatelstwo, język, poglądy polityczne lub orientację seksualną, lub że jej sytuacja może ulec pogorszeniu z jednej z tych przyczyn...” Umieszczenie tej przesłanki w preambule Decyzji Ramowej, stanowi podobnie jak w przypadku przesłanki obligatoryjnej z punktu 13, podkreślenie jej fundamentalnego znaczenia dla ochrony praw człowieka i dotyczy w szczególności państw członkowskich UE, co

⁶² H. Maroń, Integracja Europejska a Prawo Karne, s. 108.

⁶³ A. Górski, A. Sakowicz, Komentarz do Decyzji Ramowej ..., s. 295.

wynika z wyraźnego użycia sformułowania „nakaz”, nie zaś „ekstradycja”.⁶⁴

3. Zakres podmiotowy ENA

Podmiotem, wobec którego może być wystawiony wniosek o wydanie na podstawie Europejskiego Nakazu Aresztowania, może być każda osoba, która w świetle prawa państwa członkowskiego Unii Europejskiej wydającego nakaz, popełniła przestępstwo wyszczególnionym w katalogu przestępstw umieszczonym w art. 2 pkt 2 Decyzji Ramowej o Europejskim Nakazie Aresztowania i procedurach przekazania między państwami członkowskimi, zagrożone karą pozbawienia wolności lub środkiem zabezpieczającym.

Jednakże Decyzja Ramowa zawiera pewne ograniczenia zakresu podmiotowego ENA:

1. Zgodnie z art. 3 pkt 3 zawierającym obligatoryjne przesłanki odmowy wykonania nakazu, nie podlega wydaniu osoba, która z uwagi na jej wiek nie może być pociągnięta do odpowiedzialności karnej za czyny, stanowiące podstawę wydania nakazu aresztowania,
2. Zgodnie z art. 4 pkt 4 zawierającym fakultatywne przesłanki odmowy wykonania nakazu, nie podlega wydaniu osoba, wobec której ściganie karne lub ukaranie jest ustawowo zakazane (immunitet),
3. Zgodnie z art. 4 pkt 6 zawierającym fakultatywne przesłanki odmowy wykonania nakazu, nie podlega wydaniu osoba, która jest obywatelem wykonującego nakaz Państwa Członkowskiego lub w tym państwie stale przebywa, a państwo to zobowiązuje się wykonać karę pozbawienia wolności lub środek zabezpieczający zgodnie z jego prawem krajowym (obywatelstwo, domicyl),
4. Zgodnie z punktem 12 memorandum Decyzji Ramowej, nie podlega wydaniu osoba, w stosunku do której nakaz aresztowania został wydany w celu ści-

gania lub ukarania ze względu na jej płeć, rasę, religię, pochodzenie etniczne, obywatelstwo, język, poglądy polityczne lub orientację seksualną.

W związku z tym, że Europejski Nakaz Aresztowania na obszarze Unii Europejskiej zastąpił instytucję ekstradycji, jego zakres podmiotowy obejmuje wszystkich obywateli Unii, a także wszystkie osoby trzecie zamieszkujące na stałe lub przebywające czasowo na tym terytorium dopuszczające się popełnienia czynów, które są ścigane na podstawie wewnętrznych porządków prawnych państw członkowskich i jednocześnie objętych zakresem przedmiotowym ENA.

Decyzja Ramowa w sprawie ENA wprowadziła do europejskiego systemu prawnego instytucję przymusowego przekazania wskazanej we wniosku osoby do występującego z tym wnioskiem państwa członkowskiego. Nowoczesność owej instytucji polega na automatycznym uznawaniu sądowych orzeczeń w sprawach karnych pochodzących z innego państwa członkowskiego, co oznacza, iż nakaz wydany w jednym z państw staje się obowiązujący w sposób bezpośredni na terytorium całej Unii Europejskiej. Można zatem stwierdzić, iż ENA rozwija zasadę obywatelstwa europejskiego, a co za tym idzie ochrona własnych obywateli udzielana przez porządki prawne poszczególnych państw, w szczególności konstytucyjny zakaz dokonywania ekstradycji własnych obywateli, zostaje odsunięta na dalszy plan, natomiast miano najważniejszej przesłanki zyskuje domicyl europejski, czyli miejsce zamieszkania na unijnym terytorium.⁶⁵

⁶⁴ H. Maroń, Integracja Europejska a Prawo Karne, s. 108-109.

⁶⁵ O. Kedzierska, Europejski Nakaz Aresztowania jako alternatywa dla ekstradycji w państwach Unii Europejskiej, w: Unia Europejska – wyzwanie dla polskiej Policji pod red. W. Pływaczewski, G. Kedzierska, P. Bogdalski, Szczytno 2003, s. 328-338.

Zobacz także A. Muszyńska, M. Muszyński, Gwałtowne przyspieszenie, Rzeczpospolita z dnia 22.03.2002r.

4. Kompetentne organy sądowe

Zgodnie z postanowieniami art. 6 Decyzji Ramowej, organem uprawnionym do wydania ENA jest organ sądowy państwa członkowskiego, właściwego dla wydania ENA na mocy przepisów prawa obowiązujących w tym państwie. Natomiast organem sądowym wykonującym nakaz jest organ sądowy państwa członkowskiego wykonującego nakaz, właściwego dla wykonania ENA na mocy prawa obowiązującego w tym państwie.

Stosownie do postanowień Decyzji, każde państwo członkowskie ma obowiązek powiadomić Sekretariat Generalny Rady, o organie sądowym, właściwym w świetle jego wewnętrznych przepisów prawa, zarówno do wydawania jak i do wykonywania ENA.

Ponadto, w nawiązaniu do art. 7 Decyzji, każde państwo, zgodnie z wewnętrznymi regulacjami prawnymi, ma prawo wyznaczyć jeden lub więcej organów centralnych, których zadaniem będzie wspomaganie właściwego organu sądowego w zakresie wydania bądź wykonania ENA, a także pomoc przy pośredniczeniu w przesyłaniu wniosków lub związanej z nimi korespondencji urzędowej. Państwo członkowskie może też, jeśli jest to wskazane ze względu na organizacyjne uwarunkowania wewnętrznego systemu sądowego, nałożyć na wyznaczony organ czy też organy centralne, stosowną odpowiedzialność za prawidłowy przebieg procesu urzędowego przekazywania i odbioru ENA, a także za wszelką inną związaną z nimi przepływającą urzędową korespondencją.

Jeżeli państwo członkowskie postanowi wykorzystać możliwości wyznaczenia organu lub organów wspomagających właściwe organy sądowe, wówczas spoczywa na nim obowiązek powiadomienia Sekretariatu Generalnego Rady o powziętych decyzjach w tym zakresie. Powiadomienie to, co do zasady, wiąże wszystkie organy państwa członkowskiego wydającego ENA.⁶⁶

⁶⁶ Art. 6 7 Decyzji Ramowej, O.J./Dz. Urz. WE 2002 L 190/1 European Arrest Warrant and the

5. Treść i forma ENA

Całe postępowanie związane ze stosowaniem instytucji ENA zostało wysoce sformalizowane. W art. 8 Decyzji Ramowej, znalazły się szczegółowe regulacje dotyczące treści i formy wniosku o wydanie. Zgodnie z nimi ENA, dla swej prawidłowości, powinien zawierać odpowiednie informacje, które należy podawać zgodnie ze stosownym formularzem znajdującym się w Załączniku do Decyzji wprowadzającym w tym zakresie jednolitą formę wniosku, a także określającym w sposób ścisły jego treść. Dane umieszczane we wniosku powinny w szczególności wskazywać:

- a) tożsamość osoby, do której skierowany jest wniosek oraz jej obywatelstwo,
- b) jej imię i nazwisko, adres, a także telefon i faks oraz adres poczty elektronicznej,
- c) organ sądowy wydający nakaz,
- d) dowody istnienia wyroku podlegającego wykonaniu, środka zabezpieczającego lub jakiegokolwiek innej decyzji w postaci orzeczenia sądowego mającej tą samą moc prawną i analogiczny skutek prawny, a wchodzącej w zakres art. 1 i 2 Decyzji Ramowej,
- e) rodzaj i kwalifikację prawną przestępstwa, w szczególności w odniesieniu do art. 2 Decyzji,
- f) opis okoliczności popełnienia przestępstwa, jego czas i miejsce, a także stopień udziału w przestępstwie osoby, której dotyczy wniosek,
- g) orzeczoną karę, jeśli istnieje prawomocny wyrok, a przy jego braku skalę kar przewidzianych za to przestępstwo w świetle wewnętrznych przepisów prawnych państwa członkowskiego wydającego nakaz,
- h) wszelkie możliwe informacje o innych skutkach przestępstwa.⁶⁷

Lista wymaganych informacji w zasadzie odpowiada treści wniosku ekstrady-

surrender procedures between the Member States (2002/584 JHA).

⁶⁷ Art. 8 ust. 1 Decyzji Ramowej, O.J./Dz. Urz. WE 2002 L 190/1

cyjnego, która została określona w Konwencji wykonawczej do Układu z Schengen,⁶⁸ a także w Konwencji o uproszczonej procedurze ekstradycyjnej z 1995r.⁶⁹

Kolejnym wymogiem formalnym jest obowiązek przetłumaczenia ENA na język urzędowy lub jeden z języków urzędowych państwa członkowskiego wykonującego nakaz. Przy czym każde z państw, w deklaracji złożonej w Sekretariacie Generalnym Rady, może stwierdzić, iż przyjmie tłumaczenie w jednym lub w większej liczbie języków urzędowych instytucji Wspólnot Europejskich.⁷⁰

Jeśli wniosek w sprawie ENA zostanie wypełniony w sposób prawidłowy i zostaną w nim umieszczone wszelkie wymagane informacje, przez co nie będzie on budził żadnych wątpliwości, wówczas organy sądowe państwa wydania mogą bez jakichkolwiek dodatkowych czynności wyjaśniających, dokonać wydania w sposób niemalże automatyczny, bezpośrednio po zatrzymaniu poszukiwanej osoby.⁷¹

6. Procedura w sprawie ENA

Celem podstawowym wprowadzenia ENA było zapewnienie większej skuteczności oraz przyspieszenie procesu wydania pomiędzy państwami Unii Europejskiej osób poszukiwanych za popełnienie przestępstwa. Osiągnięcie tego celu miało gwarantować zredukowanie przesłanek stanowiących podstawę do odmowy wykonania nakazu (te zostały omówione powyżej), a także wprowadzenie odpowiednich regulacji dotyczących procedury przekazania

i rozpatrzenia wniosku w sprawie ENA oraz procedury wydania osoby ściganej.

Jedną z najważniejszych zmian proceduralnych wprowadzonych Decyzją Ramową jest jej całkowite oparcie na sądowych organach poszczególnych państw członkowskich. Już w definicji zawartej w art. 1 ust.1 Decyzji stwierdzono, że nakaz aresztowania jest decyzją sądową, co wyraźnie wskazuje, iż rola organów administracyjnych została ograniczona jedynie do czynności technicznych, między innymi takich jak przekazanie i odebranie wniosku w sprawie ENA, czy też innej korespondencji. Autorami i adresatami ENA są odpowiednie organy sądowe, one też podejmują decyzję o wydaniu. Taki rozkład kompetencji rodzi określone konsekwencje. Po pierwsze, w znacznym stopniu skraca procedurę poprzez eliminację z procesu wydania zbyt powolnych kanałów dyplomatycznych. Po drugie, eliminuje możliwość podejmowania decyzji w kwestii wolności osobistej przez organy inne niż sąd. Po trzecie, umożliwia bezpośredni kontakt pomiędzy organami sądowymi państwa wydania nakazu i państwa przekazania osoby, co umożliwia większą komunikację, lepsze poznanie sprawy oraz szybsze wyjaśnienie ewentualnych wątpliwości.⁷²

6.1. Przekazanie na podstawie ENA

Zgodnie z postanowieniami art. 9 Decyzji Ramowej, ENA wydany przez kompetentny organ sądowy jest przesyłany bezpośrednio do odpowiedniego organu sądowego państwa członkowskiego wykonującego nakaz. Jest to procedura dość prosta, jeśli znane jest miejsce pobytu osoby, której dotyczy wniosek. Rozwiązanie to stanowi uproszczenie obowiązującej procedury ekstradycyjnej uregulowanej w Europejskiej Konwencji o ekstradycji z 1957r. art. 12 ust.1⁷³ mówiącym o dyplomatycznej drodze

⁶⁸ Art. 95 Konwencji wykonawczej do Układu z Schengen z dnia 19.06.1990r.

⁶⁹ Art. 4 Konwencji o uproszczonej procedurze ekstradycyjnej z dnia 10.03.1995r.

⁷⁰ Art. 8 ust. 2 Decyzji Ramowej, O.J./Dz. Urz. WE 2002 L 190/1

Zobacz A. Górski, A. Sakowicz, Komentarz do Decyzji Ramowej w sprawie Europejskiego Nakazu Aresztowania, w: Prawo ... op. cit., s. 296.

⁷¹ K. Kuczyński, Znaczenie Europejskiego Nakazu Aresztowania w zwalczaniu terroryzmu Unii Europejskiej, Studia Europejskie Nr 1/2005, s.68.

⁷² H. Maroń, Integracja Europejska a Prawo Karne, s. 115.

⁷³ Patrz Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 20.04.2004r. w sprawie wzoru europejskiego nakazu aresztowania, Dz.U. Nr 73, poz. 664 z późn. zm.

przekazywania wniosku oraz w art. 65 porozumienia a Schengen, który mówi z kolei o drodze ministerialnej dając jednak możliwość skorzystania także z drogi dyplomatycznej. Sam sposób przekazania wniosku w sprawie ENA zaczerpnięty został z Europejskiej Konwencji o pomocy prawnej w sprawach karnych z 29.05.2000 r. art. 6 oraz stanowi efekt zgłaszanych w ramach Rady Europy postulatów.⁷⁴

6.2. Procedury szczegółowe

W sytuacji, gdy organ sądowy wydający ENA nie zna właściwego organu wykonującego, gdyż miejsce pobytu osoby poszukiwanej nie jest znane, może uzyskać niezbędne informacje, bądź bezpośrednio od państwa wykonującego, bądź poprzez Europejską Sieć Sądową za pośrednictwem jej punktów kontaktowych.⁷⁵ W obu tych przypadkach organ sądowy wydający nakaz może „zadecydować o wydaniu wezwania dla osoby, której dotyczy wnioski za pośrednictwem Systemu Informacyjnego Schengen (SIS).”⁷⁶ Wezwanie to, zgodnie z art. 95 Konwencji wykonawczej z 19.06.1990r. do Układu z Schengen z 14.06.1985r. w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach, odnosi skutek prawny tego rodzaju, że wpis zamieszczony w Systemie Informacyjnym Schengen jest równoznaczny z wydaniem ENA wraz ze wszystkimi określonymi w art. 8 ust. 1 towarzyszącymi mu informacjami, aż do chwili otrzymania przez wykonujący nakaz organ sądowy oryginalnego egzemplarza wniosku w sprawie ENA, sporządzonego w wymaganej i odpowiedniej formie. Objęcie Systemu Infor-

macyjnego Schengen przez Decyzję Ramową stanowi rezultat włączenia na podstawie Traktatu Amsterdamskiego porozumień zawartych w Schengen do systemu prawnego Unii Europejskiej i ustanowienia go częścią *acquis communautaire* III filaru.⁷⁷

Jeśli, w celu ustalenia właściwego organu wykonującego, nie jest możliwe skorzystanie z elektronicznych usług SIS, wówczas organ sądowy może przesłać przedmiotowe wezwanie za pośrednictwem Interpolu, przez dowolne bezpieczne środki komunikacji, stwarzające możliwość zachowania pisemnej formy zapisu tak, by państwo członkowskie wykonujące nakaz mogło stwierdzić jego autentyczność. W razie wystąpienia jakichkolwiek trudności wiążących się z przekazywaniem nakazu lub ze stwierdzeniem autentyczności jakiegokolwiek dokumentu niezbędnego do jego wykonania, mogą one być rozwiązane w drodze bezpośrednich kontaktów pomiędzy zainteresowanymi organami sądowymi, a gdy będzie tego wymagała sytuacja, także przy zaangażowaniu centralnych organów państw członkowskich.

W przypadku, gdyby ENA trafił do organu sądowego niewłaściwego do jego rozpatrzenia i wykonania, wówczas organ ten ma obowiązek do jego automatycznego przesłania właściwemu organowi w swoim państwie oraz powiadomienia o tym fakcie organu sądowego wydającego nakaz.⁷⁸

6.3. Prawa osoby, utrzymanie aresztu oraz zgoda na przekazanie

Jeżeli osoba ścigana na podstawie ENA zostanie ujęta, wówczas organ sądowy wykonujący nakaz ma obowiązek poinformować tę osobę o istnieniu tego nakazu, treści oraz o możliwości wyrażenia bądź niewyrażenia przez nią zgody na jej przekazanie

⁷⁴ A. Górski, A. Sakowicz, Komentarz do Decyzji Ramowej w sprawie Europejskiego Nakazu Aresztowania, w: Prawo Wspólnot Europejskich a prawo polskie, tom 6, Dokumenty karne, część II, Wybór tekstów z komentarzami, pod red. E. Zielińskiej, s. 297.

⁷⁵ Wspólne działania Rady 98/428/WSiSW z dnia 29.06.1998r. przyjęte przez Radę na podstawie art. K.3 Traktatu o Unii Europejskiej, w sprawie utworzenia Europejskiej Sieci Sądowej (Dz.U. L 191 z dnia 7.07.1998r. str. 4).

⁷⁶ Art. 9 ust. 2 Decyzji Ramowej, O.J./Dz. Urz. WE 2002 L 190/1

⁷⁷ A. Górski, A. Sakowicz, Komentarz do Decyzji Ramowej w sprawie Europejskiego Nakazu Aresztowania, w: Prawo Wspólnot Europejskich a prawo polskie, tom 6, Dokumenty karne, część II, Wybór tekstów z komentarzami, pod red. E. Zielińskiej, s. 299.

⁷⁸ Art. 10 Decyzji Ramowej, O.J./Dz. Urz. WE 2002 L 190/1

wydającymu nakaz organowi sądowemu oraz na zrzeczenie się prawa do korzystania z zasady specjalności określonej w art. 27 ust. 2 Decyzji, a także ma obowiązek poinformowania o przysługującym jej prawie do pomocy obrońcy i tłumacza. Ponadto, po aresztowaniu osoby ściganej na podstawie ENA organ sądowy wykonujący nakaz, zgodnie ze swym wewnętrznym prawem, podejmuje decyzję, czy osoba ta winna pozostać zatrzymana, czy też może zostać tymczasowo zwolniona. Jednakże w przypadku zwolnienia, może to nastąpić pod warunkiem, że właściwy organ podejmuje wszelkie niezbędne środki mające zapobiec ucieczce tej osoby. Jeżeli zgoda na wydanie oraz zrzeczenie się możliwości korzystania z zasady specjalności zostały wyrażone w sposób w pełni dobrowolny i z pełną świadomością konsekwencji oraz zostały formalnie zarejestrowane zgodnie z procedurą przewidzianą w wewnętrznych przepisach prawa krajowego, wówczas zgoda ta, co do zasady, nie może zostać cofnięta. Jednakże państwa członkowskie dokonując implementacji Decyzji Ramowej, mogą przewidzieć możliwość cofnięcia udzielonej pierwotnie zgody i zrzeczenia się, ale wówczas, okres pomiędzy datą wyrażenia zgody i jej cofnięcia nie jest brany pod uwagę przy określaniu terminów ustanowionych w art. 17 Decyzji. Państwa przewidujące taką możliwość mają obowiązek zawiadomić o tym Sekretariat Generalny Rady i jednocześnie mają obowiązek wskazać procedury, według których cofnięcie zgody będzie możliwe.⁷⁹ Możliwość odwołania przez osobę ściganą na podstawie ENA uprzednio udzielonej zgody na jej przekazanie wydającymu nakaz organowi sądowemu została przewidziana przez niektóre państwa członkowskie. Są to: Szwecja, Finlandia, Irlandia, Dania i Belgia.⁸⁰

⁷⁹ Art. 11, 12 i 13 Decyzji Ramowej

⁸⁰ P. Kruszyński, Europejski Nakaz Aresztowania jako forma realizacji idei wzajemnej współpracy w zakresie wymiaru sprawiedliwości pomiędzy państwami Unii Europejskiej, w: Współczesne problemy procesu karnego i jego efektywności, Księga pamiątkowa Profesora A. Bulsiewicza, pod red. A. Marka, s.195.

Jeżeli jednak osoba aresztowana nie wyrazi zgody na jej przekazanie, wówczas zgodnie z art. 14 Decyzji, przysługuje jej prawo do przesłuchania przez wykonujący nakaz organ sądowy zgodnie z wewnętrznym prawem państwa członkowskiego wykonującego nakaz. Jednakże w przypadku, gdy decyzja w sprawie wydania nie została jeszcze podjęta, a nakaz wydano w celu przeprowadzenia postępowania karnego i nie podjęto decyzji o czasowym przewiezieniu osoby zatrzymanej do państwa wydającego ENA, wówczas organ sądowy państwa wykonującego ma obowiązek przesłuchania osoby zgodnie z wewnętrznym prawem krajowym. Jeśli tego nie dokona, osoba ścigana będzie musiała powrócić do państwa wykonującego by wziąć udział w posiedzeniu organu w sprawie jej wydania.⁸¹

6.4. Decyzje o przekazaniu oraz terminy i procedury ich podejmowania

Ostateczna decyzja o tym, czy dana osoba ma zostać przekazana, czy też nie, podejmowana jest przez organ sądowy wykonujący nakaz, dlatego jeśli uzna on, że informacje przekazane przez państwo członkowskie wydające nakaz są niewystarczające dla podjęcia decyzji, wówczas niezwłocznie występuje on o ich uzupełnienie i przekazanie wskazując jednocześnie graniczny termin ich przekazania z uwzględnieniem terminów określonych w art. 17 Decyzji. Natomiast organ sądowy wydający nakaz, w każdym dowolnym terminie, może przysłać do organu wykonującego dodatkowe informacje przydatne dla podjęcia decyzji o wydaniu.

W przypadku wydania dwóch lub większej liczby nakazów w stosunku do tej samej osoby, czy też wydania ENA i wniosku ekstradycyjnego państwa trzeciego, właściwy organ sądowy państwa wykonujące-

⁸¹ Art. 18 ust. 2 Decyzji Ramowej, zgodnie z nim warunki i czas trwania czasowego wydania ustalają oba państwa zainteresowane. Zobacz H. Maroń, Integracja Europejska a Prawo Karne, s. 116-117.

go, sam lub z pomocą Eurojustu,⁸² po wnikliwej analizie wszelkich okoliczności, stopnia powagi przestępstw, a także dat i celu wydania nakazu, podejmuje decyzję co do tego, który nakaz, bądź nakaz czy wniosek o ekstradycję i w oparciu o którą konwencję, podlega wykonaniu. Natomiast w przypadku wniosku wydanego przez Międzynarodowy Trybunał Karny, o jego ewentualnym pierwszeństwie decyduje jego statut zgodnie z art. 90 Statutu Rzymskiego, który ustanawia generalną zasadę prymatu wniosków Trybunału nad wnioskami poszczególnych państw.

Z uwagi przyjęte założenie wysokiego sformalizowania procedur związanych z ENA, a także przyspieszenie postępowania, w art. 17 Decyzji Ramowej szczegółowo zostały określone wszelkie terminy określające limity czasowe na podjęcie decyzji o wydaniu (art. 17) i na samo wydanie (art. 23) oraz procedury podejmowania decyzji o wykonaniu nakazu. Mianowicie w przypadku podjęcia decyzji o wydaniu:

- 1) nakaz europejski stosuje się oraz wykonuje w trybie przewidywanym dla niecierpiących zwłoki spraw,
- 2) w przypadkach, gdy osoba objęta wnioskiem wyrazi zgodę na przekazanie, ostateczna decyzja w przedmiocie wykonania ENA podjęta zostaje w terminie 10 dni od dnia wyrażenia tej zgody,
- 3) w pozostałych przypadkach, ostateczna decyzja o wykonaniu ENA zostaje podjęta w terminie 60 dni od dnia aresztowania osoby objętej wnioskiem,
- 4) w przypadku, gdy w szczególnych przypadkach ENA nie może być wykonany w terminie wskazanym w ust. 2 lub 3, organ sądowy wykonujący nakaz niezwłocznie powiadamia o tym fakcie organ wydający ten nakaz, podając jednocześnie przyczyny zwłoki. W takiej sytuacji, przewidziane terminy mogą zostać przedłużone o kolejne 30 dni,

⁸² Decyzja Rady 2002/187/WSiSW z dnia 28.02.2002r. ustanawiająca Eurojust w celu zintensyfikowania walki z poważną przestępczością (Dz.U. L 63 z 6.3.2002, str. 1).

- 5) do chwili podjęcia przez organ sądowy wykonujący ENA ostatecznej decyzji w tej sprawie, organ ten zapewnia, że niezbędne do skutecznego przekazania osoby warunki materialne pozostają spełnione,
- 6) w przypadku odmowy wykonania ENA, należy podać przyczyny tej odmowy,
- 7) w sytuacji, gdy w wyjątkowych okolicznościach jakieś państwo członkowskie nie może dotrzymać przewidzianych Decyzją terminów, o fakcie tym powiadamia ono Eurojust, podając jednocześnie przyczyny zwłoki. Ponadto państwo doświadczające dalszych opóźnień w wykonaniu ENA ze strony innego państwa członkowskiego, powiadamia o tym fakcie Radę celem dokonania oceny wdrożenia postanowień Decyzji Ramowej na poziomie państwa członkowskiego.⁸³

Przed podjęciem decyzji, organ sądowy państwa wykonującego, zgodnie ze swym prawem wewnętrznym oraz na warunkach określonych w drodze wzajemnego porozumienia między organami sądowymi wydającym i wykonującym nakaz, dokonuje w asyście osoby trzeciej, przesłuchania osoby której dotyczy wniosek.⁸⁴ Natomiast jeżeli chodzi o terminy wydania to:

- 1) osoba objęta wnioskiem zostaje przekazana tak szybko, jak to jest możliwe, w uzgodnionym przez zainteresowane organy dniu,
- 2) osoba ta zostaje przekazana najpóźniej po upływie 10 dni licząc od daty wydania prawomocnej decyzji w przedmiocie wykonania ENA,
- 3) jeżeli przekazanie osoby objętej wnioskiem w przewidzianym terminie udaremniają niezależne od któregośkolwiek państwa okoliczności, organy sądowe wykonujące i wydające nakaz, niezwłocznie porozumiewają się ze sobą i ustalają nowy termin przekazania. W takiej sytuacji przekazanie następuje

⁸³ Art. 17 Decyzji Ramowej w sprawie ENA O.J./Dz. Urz. WE 2002 L 190/1

⁸⁴ Art. 19 Decyzji Ramowej

- w ciągu 10 dni od uzgodnionej w ten sposób nowej daty,
- 4) przekazanie może być wyjątkowo czasowo odroczone z powodu zaistnienia ważnych przyczyn o humanitarnej naturze, np. gdy zachodzą uzasadnione podstawy do przypuszczenia, że przekazanie w ewidentny sposób zagrozi życiu lub zdrowiu osoby objętej wnioskiem. Wykonanie ENA ma wówczas miejsce w możliwie najkrótszym terminie po ustąpieniu wskazanych podstaw. Organ sądowy wykonujący nakaz, niezwłocznie powiadamia organ sądowy wydający ten nakaz o ustaleniu nowej daty przekazania. W sytuacji tej przekazanie następuje w ciągu 10 dni od uzgodnionej w ten sposób nowej daty,
 - 5) po upływie określonych przepisami terminów, osoba w dalszym ciągu przebywająca w areszcie, winna zostać zwolniona.⁸⁵

6.5. Przywileje i immunitety

Jeżeli osobę ściganą na podstawie ENA, w państwie wykonującym ten nakaz chroni jakiś przywilej bądź immunitet jurysdykcyjny, czy też egzekucyjny, wówczas aby wydanie na podstawie ENA mogło nastąpić, przywilej ten lub immunitet musi zostać uchylony. W związku z tym, państwo członkowskie wykonujące nakaz, powinno zwrócić się do kompetentnego organu o jego uchylenie. Do chwili uchylenia, nie rozpoczynają biegu żadne terminy przewidziane w Decyzji Ramowej. Bieg terminów wskazanych w art. 17 Decyzji Ramowej rozpoczyna się i liczy dopiero od dnia, w którym organ sądowy wykonujący nakaz zostaje powiadomiony o fakcie uchylenia danego przywileju lub immunitetu.

6.6. Przekazanie odroczone lub warunkowe oraz tranzyt

Decyzja Ramowa przewiduje także instytucję przekazania odroczonego lub wa-

runkowego. Otóż zgodnie z treścią art. 24 ust. 1, organ sądowy wykonujący ENA, po podjęciu decyzji o jego wykonaniu, może odroczyć przekazanie osoby, co do której wydano wnioski tak, aby mogła ona zostać osądzona w państwie członkowskim wykonującym nakaz aresztowania, bądź też jeśli została ona już skazana, aby mogła ona karę orzeczoną za czyn inny niż wymieniony w europejskim nakazie, odbywać na terytorium swojego państwa. Jednakże zamiast odroczenia przekazania, organ sądowy wykonujący nakaz, może czasowo przekazać państwu członkowskiemu wydającemu nakaz osobę, której dotyczy wnioski. Odbywa się to wówczas na podstawie wzajemnego porozumienia zawartego w formie pisemnej pomiędzy zainteresowanymi państwami członkowskimi i na warunkach w nim określonych, które wiążą wszystkie organy państwa członkowskiego wydającego nakaz.⁸⁶

Niezwykle istotnym zagadnieniem są regulacje, jakie znalazły się w art. 25 Decyzji dotyczące pozwolenia na tranzyt. Mogą bowiem zdarzyć się sytuacje, gdy osobę aresztowaną na podstawie ENA trzeba będzie przewieźć z terytorium państwa wykonującego nakaz na terytorium państwa występującego przez terytorium innego niez zaangażowanego państwa członkowskiego. Obowiązuje wówczas zasada, że zgoda w tym przypadku jest regułą postępowania, natomiast sytuacją wyjątkową będzie skorzystanie z możliwości odmowy wydania obywatela lub rezydenta, gdy tranzyt wnioskowany jest w celu pozbawienia go wolności lub wykonania w stosunku do niego środka zabezpieczającego. Zgodnie z postanowieniami Decyzji Ramowej, każde państwo członkowskie zezwala na przewiezienie przez swoje terytorium osoby aresztowanej na podstawie ENA, pod warunkiem przekazania mu informacji o tożsamości i obywatelstwie osoby ściganej ENA, istnieniu tego nakazu, charakterze przestępstwa stanowiącego jego podstawę oraz jego prawnej kwalifikacji, a także informacji o dacie i miejscu

⁸⁵ Art. 23 Decyzji Ramowej

⁸⁶ Art. 24 ust. 2 Decyzji Ramowej w sprawie ENA, O.J./Dz. Urz. WE 2002 L 190/1

popelnienia przestępstwa oraz prawnym opisie okoliczności jego popelnienia.

Jeżeli osoba podlegająca ENA do celów przeprowadzenia postępowania jest uznawana za obywatela lub rezydenta państwa członkowskiego, przez którego terytorium odbyć ma się tranzyt, wówczas tranzyt ten może zostać obłożony warunkiem, że po przeprowadzeniu rozprawy, osoba ta zostanie przekazana do państwa tranzytu, w celu odbycia w nim orzeczonej wobec niej w państwie wydającym nakaz kary pozbawienia wolności lub w celu wykonania wobec niej środka zabezpieczającego. Jednakże jeśli przewóz ma się odbywać drogą lotniczą, wówczas postanowienia Decyzji Ramowej w tym zakresie nie znajdują zastosowania, o ile przewóz ten będzie się odbywał bez przerwy w podróży, bądź jeśli przerwa taka była zaplanowana rozkładem lotu. W przypadku wystąpienia nieuwzględnionego rozkładem lotu lądowania, państwo członkowskie wydające nakaz, ma obowiązek dostarczyć do organów państwa tranzytu wszelkie informacje warunkujące zgodę na dokonanie tranzytu, przewidziane w art. 25 ust. 1 Decyzji.

Jeżeli tranzyt dotyczy osoby, która ma być poddana ekstradycji do państwa członkowskiego z państwa trzeciego, wówczas przepisy Decyzji należy stosować odpowiednio, gdyż instytucję ENA zastępuje się wówczas wnioskiem o ekstradycję.⁸⁷

7. Skutki przekazania na podstawie ENA

Istotnym elementem instytucji ENA są skutki przekazania osoby na jego podstawie, a w szczególności zaliczenie okresu zatrzymania odbytego w państwie członkowskim wykonującym nakaz, możliwość ścigania za inne przestępstwa nieobjęte nakazem, a także ekstradycja osoby przekazanej na mocy ENA do państwa trzeciego.

⁸⁷ Art. 25 ust. 5 Decyzji Ramowej w sprawie ENA, O.J./Dz. Urz. WE 2002 L 190/1

7.1. Zaliczanie okresów odbytego zatrzymania

Na mocy postanowień Decyzji Ramowej (rozdział III), każde państwo członkowskie wydające ENA ma obowiązek zaliczyć wszystkie okresy zatrzymania, które zaistniały w wyniku wykonania nakazu, do całkowitego okresu tego zatrzymania, które ma się odbyć w państwie członkowskim wydającym nakaz, jako skutek wydania orzeczenia o pozbawieniu wolności lub środka zabezpieczającego. W związku z tym, wszystkie informacje dotyczące zatrzymania osoby objętej wnioskiem, na podstawie ENA zostają przekazane przez organ sądowy wykonujący nakaz lub inny wyznaczony na mocy art. 7 organ centralny, do organu sądowego wydającego nakaz w momencie przekazania.⁸⁸

7.2. Ściganie za inne przestępstwa

W art. 27 Decyzji Ramowej kompleksowo zostało uregulowane zastosowanie zasady specjalności w instytucji ENA. Każde państwo członkowskie może zrzec się stosowania tej zasady poprzez dokonanie stosownej notyfikacji Sekretariatowi Generalnemu Rady, z tym skutkiem, iż w stosunkach z innymi państwami Unii Europejskiej, które wystosowały podobną notyfikację, zasada specjalności nie będzie obowiązywała, a zatem domniemana jest zgoda na zatrzymanie, ściganie lub skazanie w związku z wykonaniem kary pozbawienia wolności lub wykonania środka zabezpieczającego za przestępstwo inne niż to, które było podstawą przekazania, a popelnione przed przekazaniem osoby, chyba że w przypadku szczególnym wykonujący nakaz organ sądowy stanowi inaczej w swojej decyzji w sprawie przekazania.⁸⁹ Ponadto w art. 27 ust. 3 wskazane zostały wyjątki od zasady specjalności będące także typowymi wyjątkami dla traktatów ekstradycyjnych, pozwalające na przekazanie osoby, jej ściga-

⁸⁸ Art. 26 Decyzji Ramowej

⁸⁹ Art. 27 Decyzji Ramowej w sprawie ENA, O.J./Dz. Urz. WE 2002 L 190/1

nie i skazanie lub pozbawienie wolności w inny sposób, za przestępstwo popełnione przed jej przekazaniem, inne niż to, które stało się podstawą przekazania, jeśli:

- osoba przekazana mająca taką możliwość w ciągu 45 dni od swego ostatecznego zwolnienia nie opuściła terytorium państwa członkowskiego, któremu została przekazana lub wróciła na to terytorium po jego wcześniejszym opuszczeniu,
- popełnione przestępstwo nie podlega karze pozbawienia wolności lub środkowi zabezpieczającemu,
- sądowa procedura karna nie daje podstaw do zastosowania środków ograniczających wolność osobistą,
- osoba może podlegać karze lub środkowi penitencjarnemu niepolegającemu na pozbawieniu wolności, w szczególności karze finansowej lub innemu środkowi zastosowanemu w jej miejsce, nawet jeśli kara lub środek daje podstawy do ograniczenia jej wolności osobistej,
- osoba, co do której uzgodniono, że ma zostać przekazana, równocześnie zgodnie z art. 13 Decyzji Ramowej, odwołuje się do zasady szczególności,
- osoba po jej przekazaniu dobrowolnie i z pełną świadomością konsekwencji, jednoznacznie, na piśmie i przed właściwymi organami sądowymi państwa członkowskiego wydającego nakaz, odwołuje się do zasady szczególności w odniesieniu do szczególnych przestępstw poprzedzających jej przekazanie, korzystając przy tym z przysługującej jej pomocy prawnej,
- organ sądowy wykonujący nakaz, który przekazał osobę, wyraża zgodę na zniesienie zasady specjalności na wniosek i mając do dyspozycji dostarczone wraz z nim informacje określone w art. 8 Decyzji Ramowej. Zgodę taką wyraża, gdy popełnione przestępstwo stanowi podstawę przekazania, odmawia w przypadku wystąpienia obligatoryjnych przesłanek odmowy wykonania ENA, a ponadto może jej nie udzielić jedynie

na podstawie przesłanek fakultatywnych odmowy wykonania ENA.⁹⁰

7.3. Przekazanie lub wynikająca z niego ekstradycja

Obok przekazania osoby na podstawie ENA z jednego państwa członkowskiego do drugiego, może pojawić się także dalsze przekazanie do kolejnego państwa UE, bądź wynikająca z niego ekstradycja.

Zgodnie bowiem z art. 28 Decyzji, państwo członkowskie, w drodze notyfikacji złożonej Sekretariatowi Generalnemu Rady, może oświadczyć, iż w stosunkach z innymi państwami członkowskimi, które również dokonały podobnej notyfikacji, na zasadzie wzajemności zezwala na przekazanie, na mocy ENA osoby objętej tym nakazem, do państwa członkowskiego innego niż państwo wykonującego nakaz, za przestępstwo popełnione przed jej przekazaniem, chyba że w przypadku szczególnym organ sądowy wykonujący nakaz w swojej decyzji w sprawie przekazania stanowi inaczej. Jednakże w każdym przypadku osoba przekazana państwu wydającemu nakaz, może zostać przekazana do państwa członkowskiego, innego niż państwo wykonujące nakaz i to bez zgody państwa wykonującego, na mocy ENA wydanego za przestępstwo popełnione przed jej przekazaniem w następujących przypadkach:

- gdy osoba objęta wnioskiem, przed upływem 45 dni od swego ostatecznego zwolnienia, mając możliwość opuszczenia terytorium państwa, do którego została przekazana, nie uczyniła tego, lub wróciła na to terytorium po jego opuszczeniu,
- gdy osoba objęta wnioskiem, dobrowolnie i z pełną świadomością konsekwencji, jednoznacznie, na piśmie i przed właściwymi organami sądowymi państwa

⁹⁰ A. Górski, A. Sakowicz, Komentarz do Decyzji Ramowej w sprawie Europejskiego Nakazu Aresztowania, w: Prawo Wspólnot Europejskich a prawo polskie, tom 6, Dokumenty karne, część II, Wybór tekstów z komentarzami, pod red. E. Zielińskiej, s. 309-310.

członkowskiego wydającego nakaz, wyraziła zgodę na przekazanie jej na mocy ENA do państwa członkowskiego innego niż państwo wykonujące, korzystając przy tym z przysługującej jej pomocy prawnej,

- gdy osoby, objętej wnioskiem nie obejmuje zasada szczególności zgodnie art. 27 ust. 3 lit. a), e), f) i g) Decyzji Ramowej.

Wydanie przez organ sądowy zgody na przekazanie osoby do drugiego państwa członkowskiego obwarowane jest pewnymi zasadami. Przede wszystkim wniosek w sprawie ENA musi być złożony zgodnie z wymogami art. 9 Decyzji oraz muszą mu towarzyszyć niezbędne informacje oraz tłumaczenia. Ponadto organ sądowy wyraża zgodę, gdy przestępstwo, za które się o nią wnioskuje, pociąga za sobą przekazanie osoby, a decyzja w tej sprawie powinna być podjęta nie później niż przed upływem 30 dni po otrzymaniu wniosku. Jednakże w przypadku wystąpienia obligatoryjnych przesłanek odmowy wykonania nakazu, organ sądowy nie wyraża zgody na przekazanie osoby do drugiego państwa członkowskiego.

W przypadku ekstradycji osoby przekazanej na mocy ENA, nie zostaje ona ekstradowana do państwa trzeciego bez uprzedniego uzyskania stosownej zgody właściwych organów tego państwa członkowskiego, które tę osobę przekazało, udzielanej na mocy postanowień wiążących zainteresowane państwa międzynarodowych konwencji w sprawie współpracy państw członkowskich Unii Europejskiej z państwami trzecimi oraz na mocy wewnętrznych regulacji prawnych.⁹¹

7.4. Przekazywanie mienia

Wszelkie mienie, które może być niezbędne jako materiał dowodowy w sprawie, bądź zostało zdobyte przez osobę w wyniku popełnienia przestępstwa, może zostać zaję-

te przez organ sądowy wykonujący nakaz z jego własnej inicjatywy lub na wniosek organu wydającego nakaz także wówczas, gdy nie można przeprowadzić ENA z uwagi na zgon lub ucieczkę osoby objętej wnioskiem. Przy czym, jeżeli mienie to podlega zajęciu lub konfiskacie na terytorium państwa członkowskiego wykonującego nakaz, a jest potrzebne z uwagi na toczące się sądowe postępowanie karne, państwo członkowskie wykonujące nakaz może je czasowo przetrzymać lub przekazać państwu członkowskiemu wydającemu nakaz, pod warunkiem jego zwrotu.⁹²

8. Gwarancje procesowe związane z ENA przewidziane dla osoby poszukiwanej

Z uwagi na to, że procedury ekstradycyjne na obszarze Unii Europejskiej zostały zastąpione prostszym i odformalizowanym postępowaniem, koniecznym stało się zapewnienie osobom wydawanym na podstawie ENA odpowiednich gwarancji procesowych. Dlatego już w memorandum Decyzji Ramowej w punkcie 12 zapisano, że żadnego z jej przepisów nie należy interpretować jako „zakazującego odmowy przekazania osoby, w odniesieniu do której europejski nakaz aresztowania został wydany, kiedy istnieją, oparte o obiektywne przesłanki, podstawy do przypuszczania, że wymieniony nakaz aresztowania został wydany w celu ścigania lub ukarania osoby ze względu na jej płeć, rasę, religię, pochodzenie etniczne, obywatelstwo, język, poglądy polityczne lub orientację seksualną, lub że jej sytuacja może ulec pogorszeniu z jednej z tych przyczyn”. Ponadto stwierdzono tam, iż „Decyzja Ramowa respektuje prawa podstawowe i przestrzega zasad uznanych w art. 6 Traktatu o Unii Europejskiej oraz tych, które znajdują odbicie w Karcie Podstawowych Praw Unii Europejskiej, w szczególności w jej rozdziale VI”. Istotne znaczenie ma także punkt 13 Decyzji, zawierający gwarancje mówiące o tym, że „żadna osoba nie może zostać usunięta,

⁹¹ Art. 28 Decyzji Ramowej w sprawie ENA, O.J./Dz. Urz. WE 2002 L 190/1

⁹² Art. 29 Decyzji Ramowej

wydalona, lub ekstradowana do państwa, w którym istnieje poważne ryzyko, że zostanie ona skazana na karę śmierci, poddana torturom lub innemu nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu lub karze”.⁹³

Jako kolejne gwarancje procesowe, autorzy Decyzji Ramowej, przewidzieli w niej ponadto możliwość wystąpienia pewnych szczególnych sytuacji, w przypadku zaistnienia których, wydanie na podstawie ENA może nastąpić dopiero po udzieleniu gwarancji ze strony wydającego nakaz państwa członkowskiego. Otóż zgodnie z art. 5 Decyzji, wykonanie ENA przez właściwy organ sądowy, na mocy wewnętrznych przepisów prawnych państwa członkowskiego wykonującego nakaz, może podlegać następującym warunkom:

- 1) jeżeli nakaz wydaje się w zamiarze wykonania wyroku czy też środków zabezpieczających orzeczonych prawomocną decyzją podjętą pod nieobecność osoby podejrzanej - *in absentia* i jeżeli osoba, do której on się odnosi, nie została wezwana czy też w inny sposób zawiadomiona o czasie i miejscu osobistego stawienia się, co w efekcie spowodowało wydanie decyzji *in absentia*, przekazanie na podstawie ENA następuje pod warunkiem, że organ sądowy wydający nakaz udziela równoważnej gwarancji zapewnienia, że osoba podlegająca ENA, będzie mogła złożyć wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy w państwie członkowskim wydającym nakaz oraz będzie mogła być obecna przy wydawaniu orzeczenia,
- 2) jeżeli przestępstwo będące podstawą ENA jest zagrożone karą dożywotniego pozbawienia wolności, bądź środkiem zabezpieczającym, wykonanie tego nakazu następuje pod warunkiem, że w wewnętrznym porządku prawnym państwa członkowskiego wydającego nakaz, znajdują się przepisy dopuszczające rewidację wymiaru kary czy też zastosowa-

nych środków, dokonywaną na wniosek lub najpóźniej po upływie 20 lat, albo wystąpienie z wnioskiem o zastosowanie prawa łaski, o co ma prawo się ubiegać ta osoba na mocy prawa lub praktyki obowiązujących w państwie członkowskim wydającym nakaz, mając w zamiarze uniknięcia wykonania takiej kary czy też środka zabezpieczającego

- 3) w sytuacji gdy osoba, w stosunku do której wydano ENA w celu ścigania, uznawana jest za obywatela państwa członkowskiego wykonującego nakaz lub za osobę stale w nim przebywającą, przekazanie następuje pod warunkiem, że po rozprawie osoba ta zostaje przekazana do państwa członkowskiego wykonującego nakaz w celu odbycia tam kary pozbawienia wolności, bądź wykonania środka zabezpieczającego, które zostały orzeczone w państwie członkowskim wydającym.⁹⁴

Jeśli okazałoby się, że osoba poszukiwana na podstawie ENA przebywa w areszcie, właściwy organ sądowy wykonujący nakaz, na mocy postanowień zawartych w punkcie 11 ust 1 i 2 Decyzji Ramowej, zgodnie z prawem wewnętrznym państwa wykonania, powinien powiadomić ją o wydaniu w jej sprawie ENA oraz o jego treści, a także o przysługującej tej osobie możliwości wyrażenia zgody na przekazanie jej organowi sądowemu wydającemu nakaz. Osobie takiej przysługuje także prawo do korzystania z pomocy prawnej oraz pomocy tłumacza.

Kolejna gwarancja procesowa została zawarta w art. 26. Państwo członkowskie wydające ENA, na mocy postanowień zawartych w tym artykule, ma obowiązek zaliczenia wszystkich okresów zatrzymania powstałych w wyniku wykonania nakazu, do całkowitego okresu zatrzymania, które ostatecznie ma się odbyć w państwie członkowskich wydającym nakaz, jako skutek orzeczenia kary pozbawienia wolności,

⁹³ Pkt 12 i 13 Decyzji Ramowej, O.J./Dz. Urz. WE 2002 L 190/1 European Arrest Warrant and the surrender procedures between the Member States (2002/584 JHA).

⁹⁴ Art. 5 Decyzji Ramowej, O.J./Dz. Urz. WE 2002 L 190/1 European Arrest Warrant and the surrender procedures between the Member States (2002/584 JHA).

bądź wydania środka zabezpieczającego. W związku z tym, organ sądowy wykonujący nakaz lub organ centralny wskazany na mocy art. 7, w momencie przekazania osoby, przekazuje także do organu sądowego wydającego nakaz, informacje dotyczące zatrzymania osoby, której dotyczy wnioski, w szczególności dotyczące samego pobytu oraz dokładnego czasu jego trwania.

Istotne gwarancje procesowe znajdują się także w art. 14 Decyzji i dotyczą wyrażenia zgody na wydanie. Otóż w przypadku, gdy aresztowana osoba, nie wyraża zgody na jej przekazanie, ma wówczas prawo do przesłuchania przez organ sądowy wykonujący nakaz, zgodnie z wewnętrznym prawem państwa członkowskiego wykonującego nakaz. Ponadto, zgodnie z zasadą specjalności zawartą w art. 20, gdy osoba podlegająca wydaniu w państwie wykonującym ENA, chroniona jest przez immunitet bądź przez inne przywileje, aż do momentu uzyskania informacji o ich uchyleniu, opóźnieniu ulega rozpoczęcie biegu terminu na wydanie. Jeżeli kompetencja w zakresie uchylenia immunitetu znajduje się po stronie państwa wykonującego nakaz, wówczas ze stosownym wnioskiem powinien wystąpić organ wykonujący, a jeśli kompetencję do uchylenia ma inne państwo członkowskie bądź organizacja międzynarodowa, obowiązek ten przechodzi na państwo wnioskujące.

Przedstawione tu przykłady gwarancji procesowych dla osób poszukiwanych ENA nie stanowią katalogu zamkniętego. Obok nich w wielu miejscach Decyzji Ramowej *expressis verbis* wyrażone są także i inne gwarancje służące uczciwemu i sprawnemu przeprowadzaniu postępowań. Jednakże ochrona praw osoby podlegającej wydaniu w dużej mierze zależy od regulacji prawnych dotyczących ENA, a wprowadzonych do wewnętrznych porządków prawnych wskutek implementacji postanowień Decyzji Ramowej.⁹⁵

⁹⁵ O. Kędzierska, Europejski Nakaz Aresztowania jako alternatywa dla ekstradycji w państwach Unii Europejskiej, w: Unia Europejska – wyzwanie dla polskiej Policji pod red. W. Pływaczewski, G. Kędzierska, P. Bogdalski, Szczytno 2003, s. 328-338.

Bibliografia

- Górski A., Sakowicz A.: Europejski nakaz aresztowania. Między skutecznością ścigania a gwarancyjną funkcją praw człowieka, *Przegląd Policyjny* 2002, Nr 3-4.
- Górski A., Sakowicz A.: Europejski Nakaz Aresztowania: nowy instrument współpracy w sprawach karnych w Unii Europejskiej. Zarys problematyki, Zagadnienia prawnokarną integracji europejskiej. Traktatowy chaos czy ład prawny w: *Wymiar sprawiedliwości Unii Europejskiej. Wybrane zagadnienia.*, pod red. M. Perkowskiego
- Górski A., Sakowicz A.: Komentarz do Decyzji Ramowej w sprawie Europejskiego Nakazu Aresztowania, w: *Prawo Wspólnot Europejskich a prawo polskie*, tom 6, Dokumenty karne, część II, Wybór tekstów z komentarzami, pod red. E. Zielińskiej.
- Kędzierska O.: Europejski Nakaz Aresztowania jako alternatywa dla ekstradycji w państwach Unii Europejskiej, /w:/ *Unia Europejska – wyzwanie dla polskiej Policji* pod red. W. Pływaczewski, G. Kędzierska, P. Bogdalski, Szczytno 2003.
- Kuczyński K.: Znaczenie Europejskiego Nakazu Aresztowania w zwalczaniu terroryzmu Unii Europejskiej, *Studia Europejskie* Nr 1/2005.
- Kruszyński P.: Europejski Nakaz Aresztowania jako forma realizacji idei wzajemnej współpracy w zakresie wymiaru sprawiedliwości pomiędzy państwami Unii Europejskiej, w: *Współczesne problemy procesu karnego i jego efektywności*, Księga pamiątkowa Profesora A. Bulsiewicz, pod red. A. Marka.
- Muszyńska A., Muszyński M.: Gwałtowne przyspieszenie, *Rzeczpospolita* z dnia 22.03.2002r.
- Płachta M.: Europejski nakaz aresztowania (wydania): kłopotliwa „rewolucja” w ekstradycji, *Studia Europejskie* Nr 3/2002.
- Żurek M.: Bezgraniczna sprawiedliwość. O europejskim nakazie aresztowania, *Rzeczpospolita* z 21.08.2002 r. Nr 194.